

Naš sovražnik.

I.

Betrog'nes Volk, erkenne sie —
Es sind dieselben Scharen,
Die mit des Teufels Phantasie
Der Menschheit Henker waren!

Soli in učiteljstvu najnevarnejši sovražnik je klerikalizem. To znamenovanje izvira sicer iz besede „clerus“, vendar ni vsakdo, kdor prisega klerikalizmu zvestobo in udanost, klerik. Ne, nahajajo se duhovniki, ki niso klerikalni, so pa tudi lajiki, ki tiče v klerikalizmu čez glavo. Klerikalizem je duševna smer, ki ima svoje pristaše v vseh stanovih ter teži na to, spraviti družbinske uredbe in naprave pod oblast in poveljstvo duhovnikov in izpodriniti vso posvetno oblast. Pri vsem tem pa pusti posvetni oblasti čestokrat vse naslove in pravice, te pa le navidezno, voditelj vsemu je pa le klerikalizem.

Klerikalizem ni nova prikazen, ampak je zelo star ter je prozročil v svetovni zgodovini že mnogo prepirov in tudi krvavih bojov s posvetno oblastjo, kateri je hotel odtegniti vso moč in vpliv. Dasi je bil že sto in stokrat osramočen in premagan, vendar si je zual vedno zopet pomagati na noge.

Klerikalizem deluje po jezuitskem načelu, da je namreč dovoljeno vsako, tudi še tako krivično sredstvo, da le doseže svoj namen; zato se ne ogiblje tudi lažij. V monarhičnih državah se kažejo klerikalci kot zaslonba in podpora prestolom, v ljudovladah pa strežejo ljudovladskim državnim zakonom. V Franciji se menjuje njihov „Vive l'Empereur!“ s klicem „Vive la republique!“ in prepričani smo, če bi jeden na Francoskem živečih prestolnih pretendantov bil izvoljen kraljem, gotovo bi ga klerikalci takoj pozdravljali z „Vive le roi!“ Ta hinavščina cele stranke se kaže tudi v Avstriji dan na dan. Čeprav je klerikalizem po svoji naravi nasproten vsaki omiki in ji biti mora tudi nasproten, vendar trde njegovi pristaši tudi javno, da se jim naša šola zato studi, ker odpira narodu oči ter ga privaja vedno bolj do duševne samostojnosti. Dasi klerikalizem vedno vpije, da naj se skrči šolska dolžnost, da morajo dobiti nadzorstvo duhovniki v roke ter se izključijo iz nadzorniškega posla strokovnjaki, da naj se izbacnejo iz šole realije — torej zahteve, ki tirajo narod očividno v temo in nazadnjaštvo, vse te zahteve ga nič ne motijo, da se drzne vpiti na vsa usta, da je prijatelj prosvete in omike! Tako cvete v tem taboru laž ter izvablja tem potom narod na pota, ki ga peljejo v nesrečo in pogubo.

V Avstriji je dobil klerikalizem zadnji čas velik vpliv, katerega posebno učiteljstvo čuti po vseh udih in kateri bi usekal naši mladini

že globoke rane, ko bi ga učiteljstvo ne odbijalo tako krepko. Res je, da smo do sedaj bili zavarovani pred duhovskim nadzorstvom in pred Liechtenstein-Karlonovim šolskim zakonom, ali naredbenim potom se izliva klerikalni duh polnim tokom čez naše glave. Ne dajmo se torej premotiti: vladajoči krogi poslušajo klerikalizem in vse naredbe, katere bi našo svobodo že davno pokopale, če bi bili figamožje in nezavedni kukci, imajo svoj vir v našem podedovanem sovražniku. Res sreča smo učitelji za avstrijske narode, da se toliko zavedamo v svojem važnem poklicu, da imamo še proste misli pri svojem delovanju v šoli. Učiteljev duh je duh šole in duha pa ne vežejo zakoni in službeni reglement. No, ne bodimo pa preoptimistični, bodimo pozorni ter čujmo in čujmo, kajti tisti čas, ko so ljudje spali, prišel je sovražnik in je zasejal ljulko med pšenico.

Dvakrat pa veljaj ta opomin dandanes vsem našim tovarišem: imejte odprte oči ter glejte, kaj se godi pred vami! Klerikalizem se nam kaže navidezno tudi prijazen in naklonjen, pošilja nam iz svoje stranke krive preroke čestokrat v ovčjih oblačilih, v svojem notranjem so pa grabljivi volkovi. Ne samo, da varujemo sami sebe pred temi poslanci našega podedovanega sovražnika, tudi naš narod moramo svariti pred njim! Versko šolo zahtevajo ti ljudje samo navidezno, v istini pa hočejo imeti klerikalno šolo. Nekateri njihovi voditelji in pristasi trdijo sicer, da to ni res, a katoliški shod v Solnogradu nam je pa jasno pokazal njih program.

Iz vsega tega sledi, da učitelji s klerikalci ne moremo sklepati miru. Boj so nam napovedali sami in za nas, ki se ne maramo klanjati liki pohlevne ovčice ter nečemo biti ničle na svetu, je ta boj življensko vprašanje, katero moramo rešiti tako, da ugonobimo klerikalce. Ž njimi mir sklepati, bi se reklo, odrekati se svoji časti, ugledu in veljavi. Kakor osat ne rodi smokev, trnje ne grozdja, tako tudi klerikalci ne morejo gojiti ljubezni za izomiko mladine in naroda; oni so rastlina, katero je treba posekati ter vreči v ogenj, da postane mrtev pepel. —

Stalni okrajni šolski nadzorniki.

Ni več dolgo do tega, da se bo izvršila v našem ljudskem šolstvu izprememba, ki utegne na naše narodno šolstvo, osobito pa na razmerje med učiteljstvom in nadzorništvom, tako korenito uplivati, da bi se še sanjalo ne vsakemu, ki ne pozna vseh skrivnih kotichev v tem delu naše ustave in ki more le skozi motna okenca opazovati ukvarjanje duševnih žrecev in njih višjih tvoriteljev ob ognjišči prosvete. Poskus v Gališki se je baje obnesel in visoko mi-